

**Podstawy i źródła
prawa Unii Europejskiej.
System Prawa Unii
Europejskiej. Tom I**

Słowo wstępne

Niniejszy tom otwiera System Prawa Unii Europejskiej, jakkolwiek nie ukazuje się w pierwszej kolejności. Już sam tytuł tomu wskazuje na jego zawartość. Są nią dwa kompleksy zagadnień: Podstawy prawa UE i Źródła prawa UE, chociaż nie zostały formalnie wyodrębnione w spisie treści, a niektóre rozdziały można zaliczyć równocześnie do obu tych kompleksów.

Analiza krajowych i zagranicznych podręczników oraz innych ogólnych dzieł z dziedziny prawa unijnego wskazuje, że nie ma powszechnie przyjętego katalogu zagadnień składających się na podstawy prawa UE, choć występuje niewątpliwie wspólny trzon. Należy podkreślić, że w niniejszym tomie tytułowe pojęcie jest rozumiane szeroko.

Stosownie do takiego ujęcia zostały przedstawione: teorie integracji europejskiej, historia integracji, wartości i cele Unii oraz warunki nabycia członkostwa w tej organizacji przez państwa europejskie, ogólne cechy prawa unijnego i zakres obowiązywania oraz stosowania norm omawianego porządku prawnego, organizacja Unii i kompetencje jej instytucji, demokratyczna natura Unii, a także położenie obywateli Unii. Do wymienionych zagadnień została dodana analiza nowych metod rządzenia Unią i możliwych scenariuszy przyszłości Unii oraz prawa unijnego.

Równie szeroko została potraktowana problematyka źródeł prawa unijnego. Kolejne rozdziały są poświęcone traktatom unijnym i zasadom ogólnym jako źródłom prawa pierwotnego UE oraz poszczególnym kategoriom aktów prawa pochodnego, wyszczególnionym w traktatach. Następnie zostały omówione charakter i miejsce Karty Praw Podstawowych w unijnym porządku prawnym. Ponadto scharakteryzowane zostały dalsze źródła prawa unijnego: umowy międzynarodowe i formalnie niewiążące akty prawa miękkiego (*soft law*). Osobne miejsce zajęła problematyka prawotwórczego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE. Traktat z Lizbony wprowadził zmiany zmierzające do ujednoczenia źródeł prawa w obszarze całego prawa unijnego, jednak nie mogło to być zrealizowane w pełni. Stąd też odrębnie zostały przedstawione swoistości źródeł prawa w ramach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, czyli w dawnych filarach: drugim i trzecim Unii, a także w dziedzinie polityki gospodarczej i pieniężnej. Nowością, również wynikającą z traktatu z Lizbony, jest podział aktów unijnego prawa pochodnego na akty ustawodawcze i nieustawodawcze. Obie kategorie aktów przedstawiono po kolei.

Problematyka źródeł prawa może być ujmowana statycznie, tj. polegać na charakterystyce poszczególnych ich rodzajów, oraz dynamicznie, czyli co do tworzenia i dokonywania ich zmian. To drugie ujęcie znalazło wyraz w rozdziałach poświęconych zmianom w traktatach oraz procedurom stanowienia aktów ustawodawczych i nieustawodawczych.

Należy pamiętać, że powyższe zagadnienia zostały przedstawione w niniejszym tomie traktującym o źródłach prawa, natomiast w dalszych tomach Systemu Prawa UE niektóre z nich będą rozwijane, jednak już w innych, szerszych kontekstach. Dotyczy

to np. problematyki zasad prawa unijnego, Karty Praw Podstawowych, umów międzynarodowych, orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE, przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, a także polityki gospodarczej i pieniężnej.

Wszystkie rozdziały mają charakter autorski, ale opierają się na przyjęciu wspólnych założeń. Zostały napisane przez 17 autorek i autorów należących (z wyjątkiem niżej podpisanego) do średniego i młodszego pokolenia badaczy prawa europejskiego, a więc znajdujących się w najbardziej twórczym okresie ich działalności naukowej. Reprezentują oni kilka ośrodków akademickich w Polsce i za granicą, a także są związani z instytucjami unijnymi (Rada Unii Europejskiej, Komisja Europejska, Trybunał Sprawiedliwości UE), a w Polsce z Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich. Wielką pomocą dla autorek i autorów było nader staranne opracowanie tekstów przez Redaktorkę serii.

Rozważania prawnicze są często osadzone w szerszym kontekście, zwłaszcza politologicznym, ze względu na specyfikę omawianej materii. Badania nad Unią Europejską są kompleksowe, a związek prawa unijnego z decyzjami politycznymi instytucji unijnych i państw członkowskich jest wyraźny.

Materiały dla prowadzonych rozważań w niniejszym tomie są obszerne i zróżnicowane. Oprócz przepisów prawnych, głównie, ale niewyłącznie, należących do prawa unijnego, jest to orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości UE, a niekiedy też innych sądów, a ponadto literatura polska i obcojęzyczna, głównie w języku angielskim. Założeniem było zebranie i wykorzystanie najważniejszego piśmiennictwa, jakkolwiek w przypadku prac w językach obcych jest to zadanie niewykonalne.

Prawo unijne jest dynamiczną dziedziną prawa podlegającą ewolucji na różne sposoby, np. w wyniku zmian w traktatach, głębszych reform prawa pochodnego albo przełomowych wyroków Trybunału Sprawiedliwości UE. Zmiany w prawie są przy tym często następstwem (nie zawsze bezpośrednim) impulsów o charakterze politycznym, gospodarczym lub społecznym. Przygotowywanie tego tomu przypadło na tak znaczące wydarzenia jak: kryzys migracyjny, naruszanie zasad praworządności w kilku państwach członkowskich, wystąpienie Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej (Brexit), a ostatnio – pandemię koronawirusa. Tylko niektóre z tych wydarzeń zdążyły znaleźć częściowe odbicie w rozważaniach przedstawianych Czytelnikom. Na inne jest jeszcze za wcześnie.

prof. dr hab. *Stanisław Biernat*

[Przejdź do księgarni →](#)